

158.

A. TOPTOMUŞEV

БҮЛЭГ
СЭЖИЛЭГ

II

ӨБРОЇЗМАМБАС
1938

1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025

А. ТОКТОМУШЕВ

СБОРНИК СТИХОВ

II

НА КИРГИЗСКОМ ЯЗЫКЕ

Центральная научная
БИБЛИОТЕКА
Академии наук Киргизской ССР

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФРУНЗЕ 1937 КАЗАНЬ

A. TOQTOMUŞEV

Т 73

ЫРЛАР ЏЫНАДЫ

II

4006
5695

ЎБРОЎЗ МАМЛЕКЕТ БАСМАШ
FRUNZE 1937 QAZAN

кырт
T 51

★
Redaktor
ASAN ÇANALJEVDIN
ашаңалжевдин
★
Texredaktor
N. A. GAJFULLIN
★
Çoopta korrektor
A. TOQSOBAJEV
★

20792
1956

275916
Центральная научная
БИБЛИОТЕКА
Академии наук Киргизской ССР

ÇAŞAJLB

Çaşьььз
Çyzge
Çet,
Qarьььq
Bizden
Ket.

Çaşajlb
Şattanььp
Bьььşşььz
Bolsun
Bet.

Maqsatqa
Çetelik,
Çetkirььej
Ketelik.
Bajlardььn
Өlkөşyn
Teveler
Өtelyk.

Bul çьььrał
Zaman
En,

Telegeji
Tegiz
Ten,
Ezilgen
Elderdin
Erkindik
Çolu
Ken,
Qan tolqu
Kyske
Kel!
brdaǰǰn
Uqsun
El,
Şьььгар
Çetkirsin
Сььььгьт
Soqqon
Çel.
Çььгьǰǰь
Çyǰelyk,
Oǰnoǰlu
Kylǰelyk!
Turmuştu
Ващьнтър
Çeneli
Tывǰelyk.
Bizderdi
Çensek
Dep,

Oǰloǰon
Duşman
Kǰp,
Çeñilet,
Çeneviz,
Çenbegen
Вагьь
Сеп!

1 /1—36-ç. İsfana.

QARŞYDAJ

(Сонкемин қарсыдажыма)

Arqarlar çyrgen too ele,
Qatuulaj wasyr qyjalar.
Kegyckøn ucqan zoo ele,
Qol çetkis çerge ujalap.

Mergender wasyr ote alvaj,
Çalama çalma betterden,
Arqarøn çetip ata alvaj,
Asqarлуу taşqa keptelgen.
Mandaj-teskej vijik çar,
Qarşydaaj bekem ceptelgen.

Aq çajdyn kynu kyn çaasa,
Asqaqja wulut quralap;
Aq mөndyr tyşyp wermettej,
Atylat ыldy qulanap,
Qyjan qartap bir çaqtan,
Qonçtorup taşty suu alap.

Qumdarь ысыр qujulup,
Çyј suusuna qoşulqan.
Qыр-qызы bolup çar weti,
Corosu aqap çoşulqan.

Majda taş urap coşulup,
Kerege bolup tozulqan.

Sekirtip qorum taştardan,
Salt atcan kişi ote alvaj,
Samajdan warcu çerine,
Zarşyap zariap çete alvaj.
Keptelgen keptaş çer ele,
Ecender çol taap kete alvaj.

Kөrwөгөн куным көр болqон,
Uşundaj көркөm çerimdi;
Çaңьdan көгүр quwanap,
Şьрььдыm ceke terimdi.
Qarşydaaj ici çaңььqan
Cььjarьдыm bir çerimdi.

Awtomobil zьрььdap,
Çygyyp ketip warattь.
Ucqan quş çeter көгүpwөjt;
Sawalar eki qanattь.
Taştan tizip salqan çol,
Tandantьp wizdi qarattь.

Qoj cувар өtkyz çer ele,
Qorum taşqa тыşььp.
Kyc menen alьp salььqan,
Yjdeј taş urap çьşььp.
Bytwөгөн wizde iş warьь?
Kirişsek eger cьşььpьr!..

25/V—36-çyl.

MAQTANAMYN

Taalajym ken,
Uqujum ten,
Şattansañ sen,
Maqtanam men
SSSRdın adamy.

Çaň tuulur,
Beldi vuulur,
Çaralçanmyn,
Çaň adamtmyn.
Men emesmin başaňy...

Çolum kenen
Çetwejt cenem,
Emesmin qor,
Uqujum zor
SSSRdın uulumun.

Sözy etet,
Kökke çetet,
Qalvajt çerde,
Ucvajt çelge,
SSSRdın uulumun.

Oquu, işke
Uquq vizde,
Oşon ucyn

Tolqup kucym
Dem qoşuldu demime.

Dem albaşqa,
Bir davbaşqa,
Uquq boldu,
Bırs toldu
SSSRdın eline.

Özgöyr çer,
Çaňbır el,
Gyldör çırqar
Kındö ırđar
Ösköynö maqtanam.

Qıjıncılyq —
Kındöñ cıqır
Zoonu qazır
Toonu aşır
Ötköynö maqtanam.

Kyn cıqırştan,
Qırqırzstan
Bardıq çaqtan
Gyldör çatqan,
Bizdin ölkö — maqtanam,

Bizdin çerge,
Bizdin elge,
Qarş başır,
Cekten aşır,
Ötö albaşajt başqa adam.

17/11—37-çyl.

PUŞKINGE

(100 çyldyryna)

I

Брѣд ақып, қандај...
Ғарықтың ајдај.
Suluuluşu colpon,
Şirindigi valdaj.
Tamşantat tatыр
Тақылдатыр тандај.
Kuştuylygy magnit,
Çazдын қантир andaj?

II

Eercitir arttan,
Өзыне tartқан,
Telegeji tegiz,
Bardық қақтан.
Брѣд, ыг ақып!
Kөnylge қаққан.
Qandaj bir ene —
Sendej uul tapқан?..
Брѣд, ыг ақып,
Çyrekke қақып.
Өtse da çyz çы,

Өсөөгөн атып.
Baқтылуу doordo,
Sen çoqsun ақып.
Orundap ojun,
Armanda volşon.
Berildi tojun —
Çyz çылаа tolşon.
Sen bir gyl anda,
Mezgiisiz soolşon.
Bizge sen bulbul
Baқсада қонşon,
Bilemin anda,
Qатыңыр çattын,
Çoo volup Dantes,
Qajқыда vattын.
Duelge сықты,
Sen daşы attын.
Çaradar volup
Өlvödy attın!
Tывölyk mөгөј,
Seniki ақып.
Bilesin anda
Zamандын çartын.
Bilвegen alar
Adamдын varқып.
Kөrvödyң Puşkin!
Zamанды emi —
Qajсынь ајтам —
Sөz çetвөjt degi.
100 çyldық tojun,

Kerşetet neni?
Kim ajtat Puşkin!
Öldy dep seni.
Çeteler сыдыр,
Tumandan eldi,
Baqtılıu kyndy
Stalin berdi.
Bulbuldaj sajrar
Zamanьd keldi.
Kerşedyn Puşkin
Stalin erdi!
Sözderyn qalqan,
Altьndan qьmьvat.
Mьndegen tilde:
El çyret ьrдар.
Ölөөdyn Puşkin —
Tyvölyk сындар.
Emgegin çaşajt
Million сындар.

26 XI—36 ç.

BIR ЁR

Kyzgydeј tunuq suu adьr
Tyvьnde taştar көrynet,
Olturam suunun çeeinde
Sanaalar көркө belьnet.
Asmanda kirgil bulut çoq.
Kөгөret көzge tunarьr.
Oquqan kiter en qьzьq —
Ojumdan oј сыdarьr.
Çivек çel сыlajt çekeden,
Өzy da erke çaralqan,
Art çaqьman yn сыqь,
Mьndaj dep ьr-ьrdaqan:
Qoluna aьr dьrvьny,
Qarasanda min kьny;
Kөz tunarьr çetvegen —
Kөrkөmduy çer min tyrlыy
Al çerdi emgek gьldetyp,
Gьldөtө turqan kьn çetip,
Talaada qьjмьl kьcөгөн
Çalqooluq vasqan tyr ketip.
Çajqalqan çaşьl şivек сөр,
Çajььr çetqan maldar көр.

Çaňanda turat çaş çenem
Çajdarь асьq kylyndөр.

Gyldögen oşol talaanьn,
Suluuluqun qaraşьn;
Ketörylyp kёnylym,
Kөkkө ucat talavьm.

Biz daşь gyldөр öskөн çaşь,
Gyl qajьrdар vuralьp,
„Balam doqtur volot“ derь,
Enem çyret qubanьp.

Çaqьnda esyp, voj çetip;
Oquuşь men da varamьn,
Menden enem tilegenь,
Doqtur volur alarmьn.

15/V—36-çьL

БСЫQ КӨL

Calqьşьan keң ьсыq көl сыьң tereң,
Meltirep tikteşesin аsman menen.
Tolqusәң tolqunуңdu çara çirep
Ystyңde ojnор çyrgөн menin kemem.

Çel çyrsө tolqundajьsьң qulac urup,
Ar-dajьm bir qalьpta turvajь tьnpьr.
Өзыңсө dolulanьp orşur-taşьp,
Qalasьң bir kezekte qajьra tьnpьr.

Tөө өrkөc tyrmөktөлgen tolqun aqat,
Qubalar birin biri ketip qalat.
Urunup, çarşьa tijip, alek volurь,
Бсыq көl al tolqunуң neni tavat?

~~4006~~
~~5695~~

Bolboso көrdyң veken ajluu tyңdөн,
Çyk tartьp Qaraqoldon keme çyrgөн.
Çyryyde al kemenin maqsatь var...
Sen emes kycsyз qamçьaq şamal syrgөн.

Al keme icindegi сыьң vилgenь,
Çonуңdu necen iiet çara tilgenь.
Сыьңqть çaşьvassьң sen Бсыq көl
Mөrejdy çedip alqan erdik kimden?!

Центральная научная

БИБЛИОТЕКА

Sen turqaj muz teniz da qolqo tyşken;
Ващънър qulduq qыьр vizdin kucten.
Al tursun qol çetwegen asmandьn da —
Samaljot wьcъratъr torun yzgen.

Bolşevik çol tarwaçan çeri varwъ?
„Celyskin“ ne qыьdъ ele muzdu-qardъ?
Boroondo asman çerdin ortosunda
Doronin qantip ucup qajda wardъ?

Biz ucun darija, kел, çer daçъ bir,
ьсьq Kел, asmandь viz alqandь vill!
Tolqujsun vizden qыьн kucun wardaj
Ajtuuçja sөz көр ele bilwejsin til...

Calqьdьn keç ьсьq kел, mejlin tolqu,
Çnutwa qыьm sьrьn өtken çolqu!
Bajьrçь „bajquş“ qьrçьz boldu sojuz
Bilir qoj, соң çençiti vul bir sonqu!

27/VII—36-çы. ьсьq kел.

SONUN EKEN.

(Moskvaqa çapъ barqanda)

Qandaj sonun, көz quwanat qarasam,
Pojuz minip çer aldьnda waratam.

Çomoq ele, ec көrwөгөн qьzьq iş,
Taң qalamьn qandaj çerge keldik viz.

Basqan çerim muzdaj aqaq çaltьraq,
Kөnylymө көр elester qaltьrat...

Çerdin aldь kyn tijgendej көryngөн,
Өmyrlykkө сьqwas boldu көnylden.

Ala toodon çapъ çana men kelip,
Tolqundanьr waratamьn termelip.

Taңьrçajmьn, көz irmevej qajajmьn,
Çerin çazçan uşul çerqo dalajdьn.

Çer aldьnda pojuz minip çyрөmyn —
Degen ojdu wilgen emes çyрөгym...

Kecəsy kər-kək çaltır muz oqşoşjon,
Qandəj aqın anı ətə qoşvoşjon.

Тығамнајлар савалекеј усқандај,
Тыньтың җоқ җугур турат ықсамдај.

Аероплан ојнор җүрөт асманда,
Татағань ал көрсөтөт асманда...

Үјлөгүн көр асман тирең керилет,
Көркүн көргүр көңүл толқур берилет.

Ушул җерден дүјнөгө нур сасылат,
Солур қалқан гүлдер күндөј асылат...

18/VIII—35-җ. Москва.

KƏRSƏŇ

Qaraq kərsən!
Сүјдүн җаңы талаасын,
Салытырсаң,
Eki doordun арасын;
Ајырмаһы:
Асман, җерден кем емес,
Kərsən emi —
· Bir qumardan қанаһың.

GYL BERDI

(8-Martqa)

Kördym kirip, kulubtun:
Qыз-kelin toldıon icine
Çajdarь çaş suluunun
Çалынь kirdi icime...
Urmattar qызы gyl berdi
Olturdum ele kicine.

Qanakej! Kirip sen daqь
Alьp kelci gylunən!
Estelik bolsun unuqtus
Qызdarьn erkin kыnynən...
brdar çatqan kim eken?
Bilci taanьp unynən!

8/III—37-ç.

ESIMDE

Ene!
Meni alьp .....
Siz ar kыny kecinde,
Çatcu eleniz —
Qoj qoroонun çetinde.
Aj qarandь
Çatqьr çaaqan tynderde:
Kergen qorduq
Ali ketbejt esimde.

Ene!
Al kezekte
Qorqoq çaltan volqomun,
Conojqondo
Al mynezdy çojqomun.
Tamqь volup
Qalqan eken çyrekte.
Uşul vugyn
Alьp daqь ojlodum.

BƏBƏGYMƏ

Ананаян,
Татынаҗай вәбәгым!
Таң нурна
Бојолур сен төрөлдү.
Брәмьд соң, вақтылуусун ақ җолтој
Көр җаҗаҗын, сујур җақш кәрәтүн.

Eskiliktin
Тувун тырә җерирip,
Азар-тозоқ,
Мунду-зарды кетирip;
Бошвиктер җандь zaman җураҗанда
Туулҗаһында мен җуванам җетинip.

Qan vuzulat,
Beti qursun өtkөndyn;
Ајтвәјән мен,
Аҗаң җаһын төккөнүн.
Qандај турмуш, qандај алда әл kezde
Kim ezilip, kimder ezip өtkөнүн.

Tarvijaңar,
Kommunistik җол менен,

Oқusanar,
Siler усун җол кенен!
Бошвиктер җырағал zaman орнотур,
Siler усун дајым бирдеј җам җеген.
Professor,
Ашқан адис, техник
Bөлө көргүн,
Oқур kijin җетилip!
Тава көргүн Тижан-җандын вәјьәһын
Азыһнса көвү турат вәкилip.

Baatyr volson,
Андан вәтер җадьлар,
Emgegindi,
Baalaj vilet vizdin тәр.
Degi inim тавьд усун иш җыһр,
Baalu emgek, ишid менен тарҗа җақ.

ÇAŞTÛN TİLEGI

Kecə vöjlor
Keede ojnor,
Qıt-qıt kuyur,
Qatar çuyur,
Kele çatat uc vala.
Sыъ tereп
Səzy menen,
Qıvandırat
Ojdu vurat,
Qulaq saldıм men aqı.

— Çaşım tolur
Çigit volur,
Çetir vöjdo
Содојдоно,
Balalıqıь qojomın.

Sөлge vагь,
Kanal salь,
Suı sьqагь,
Çer suqагь,
Suı inçener volomın.

— Kөrөsүд sen!
Содојsom мен,

Atam menen
Bolomun teң —
Moskvaqıа vаgаmьп.

Oqıı verip,
Bytur kelip,
Kөrkөm menen,
Kөz çetvegen
Quruluştar salamьп.

— Men da tolom,
Uçıqс volom.
Kөkkө tijip,
Өtө vijik
Alьs ucıur çuyemyn.

Oqur-oqur,
Daqıь oqur,
Aeroplan
Çasar sьqam
Men oşonu syjөmyn.

Kөrcy sonın,
Çaşтн оjun!
Tərttь menı
Tattuu kevi
Ojuma oj qıqalıьp.

Qаgар turur,
Qana uqur,
Balqьp vöjum
Calqьp ojum
Kettim өtө qıvаnьp.

30/1—37-ç.

AJTYP BEREM

Kylmyndep,
Qalyn çaldyz qarajt kökten,
Aj valqar
Çarby nurun çerge tökkön.
Men çoldo
Çanym syjgön çarbm menen,
Keletam
Ajtyr verip kelesekten.

Oşol tyn
Maqda vaşqa sng teren...
Al sngd
Çaşyrbastan ajtyr verem.
Ömyrlyk
Öz çarbmde çandar alar,
At qojur
Coñ keminden çygyr kelem.

Bilemin —
Cet elderde çaştar qandaj?
Çyryşet:
Turmuş qnsyp ajal alvaj.
Yjlönyp,

Turmuş kytıp çyrer ele.
Qbjnalat,
Çaşaş ycyn nan tava alvaj.

Çigitter
Saçal sşar çetken vojdo,
Unutqan,
Turmuş quruu kelbejt ojad.
Tybolyk
Çbrqal kytyu mñndaj tursun,
Kynymdyk,
Ooqat etsö oşol olço.

Degi biz,
Baqtuluuvuz çetbejt cenem,
Biz ycyn
Turmuş çbrqal vaarbm kenem.
Çaşajsñd
Ömyr gyldöp dooron sygyr.
Yjlönypl
Kimdi syjsñd oşo menen.

30/VI—36-ç. Boroldoj.

Ç Ы Р Ы А Л

Çырдal ај, қандај tamaşa,
Bul zamanда çaraşa.
Turmuşтun gyly vizdiki
Es kim albat talaşa.
„Mид çыlda“ kelet çaşaдым,
Kөрсөм деп ва арып çaşamьн...
Sөz çetwejt турмуş көркүнө.
Tygetyp qantip çazamьн...

Ijun. 36-ç. Kemін.

AQMATQA

Ketken wojdon qajьььp,
Bir kelbedin eline!
Qat çazvajььд qur dese,
Sevevi anьн emne?

Birөөгө vergen ekensin,
Syretynden taanьдым.
— Xarkovta oqur çyret — деп,
Oşondon uqtum anьдып.

Bilersin Qьrдыzstandьн,
Çaңь Sojuz volqonun.
Turmuş gyldөp kynyгө,
Qubаньс icke tolaqonun.

Saдыпьр elin kutyşөt,
Qat çazьp, özyn kelersin!
Kөp çыldar tьпvaj oquduп,
Tap usyn işter veresin!

7/III—37-ç.

BYTYRYP BARAM

(Aqmattan).

Maqsatym — bilim bolqon son,
Oquuda boldu konylym.
Turmuş çyrqal, el sonun
Gyldöp öskön ömyrym.

Qat çazuu zarı iş emes,
El çyrqalda bilemin.
Talyqaj oqur tap usyn,
Inçener boluu tilegim.

Alıstan alty çyl oqur,
Elime uşul salamym:
Kelerki çyl bytyrup,
Inçener bolup baratym.

Mert—37 ç.

TURMUŞ ÇAŇB

Turmuş çañb,
Azyr başqa ötköndön.
Turmuş sonun
En başqaca özgöngön.
Ac, çylandas —
Azap tartuu azyr çoq.
Esep çetkiz —
Ajta bersem ösköndön.

Zaman çañb,
El da çañb, çer çañb.
Dubana çoq
„Alda“ ajtqan andaçyb.
Turmuş çañb
Al turmuşqa çarasa:
Ava çañb —
Ava taza tандаçyb.

AT MENEN BAATЫR

(Poema)

Çajloodon ыдыј qulanьp,
Aq mөngy erip quralьp,
Şaң kylky çasap şarьna
Atьlat tunuq suu aqьp.

Suu vojlor qonqon qalyd el,
Sьdьrьm soqqon salqьn çel.
Sujьsala vasьp suu alqьn
brьstuu vizdin vuraң vel.

Өzөnde oşol aьyьdan,
Suu өrdөp çыlyq çajьlqьn.
Kөnek alqьn aq kelin
Aldьnan cьaьp qajьlqьn.

Çarьşat ojnojt taj-qulun,
Meldeşi varьb çе munun?
Sьnaşьp kycyn çyrgөndөj
Cьqьt dep alqьa kim murun.

Alda bir nege syjynyp...
Atььp alqьa tyjylьp,

Ojun salat çaş qulun
Cimirik volup çygyrup

Çaqьnda өsyp at volup,
Sьnaqtan өtyр kez tolup
Qьзы asker minerin,
Tujьqansьp ojnojt oqtlouр.

Tujьqьb çamьb tegerek,
Qьrdaly da kelelek,
Qьrdalynda cu qojso,
Ketkөndөj çoonu teveler.

Sьncьlar sьnar çaqьlqьn,
Bajьgege qoşur çarьlqьn,
Uşundaj qulun emespi?
Kołxozdor vaqьp at qьlqьn.

Qaracь, көrcy vasqanьn!
Kөdylgө көrky çarqanьn.
Çaş qulundu at qььp
Kołxozdor qandaj vaqqanьn!

Aryşь acьq kerilgen,
Alyьqa çarьsa elirgen.
Tyndyk voju tyjylьp
Tavьna kelip semirgen.

Kөzy tunuq — qaracьt,
Sьmьvatь kelgen sonun at.
Kөrgөndөr anь qьzьqьp
Ajtary anьq deşip — sat.

Çaşňnan qoldo östygür,
Sýrdana bolqon көр сүгүр.
Ardaqtar awdan baqylqan
Arapaň werip көrtүгүр,

Çajqabşın çajloo çajlatqan,
Şiberde ottop çaj çatqan,
Sajarker çaqşь kelişse,
Bolmoqsu çaman çajçaqtan.

Atыль tuş-tuş taraptan,
Aq көуük сасьр şar aqqan,
Ickenі tunuq qaşqa suu
Tawijat sonun çaratqan.

Yrtyktөр уstyn çawuular,
Bede-çem werip çañылар.
Bajlanьр çылуу sarajda
Qыşqabşын qoldo baqylat.

Çañduu çerge turquzvaj,
Ystynе qытьн çuquzvaj,
Sылар-сылар erte-kec
Baqylqan taza qunduzdaj.

Boş qojso ojnop ketet dep,
Boşonso kimder çetet dep,
Qoştop warьр suqarat
Çuluntup qarmar çetekter.

Çurqasa көзгө ilinwej,
Ketkeni qajda bilinwej.
Kylykтын aşqan kylygy,
Sыmбать tulpar tygundej.

Mындаj at minip qaсьгьр,
Çooqto tijseñ atыльр.
Pьп-сьгьн сьqваjьь
Saj taşьндаj сасьльр.

Şamalдаj atьd arqьгар,
Qolunda qыльс çarqьгар.
Ataka qojur qaсьгьsañ
Baqьnar duşman qaltьгар.

Bul atь minip waratьр,
Kөңyly көrtү çaratьр.
Şajьr өskөн çaş Sarar¹
brdadь elge çaratьр:

— En alyş
Araбьz,
Moskvaqja
Beraбьz.
Çol waştap
Baratqan

¹ Sarar Aity — Tyrkmenstandaqь Tekçen rajonundaqь Ata-
wajev atьndaqь kolxozdun uđarnlgi, komsomol ujuşturuucusu.

Karaxan²
 Ақавыз.
 Түк сьқвайт
 Esimden,
 Baj-qulaq
 Esirgen.
 Ecen ьы
 Alarda
 Karaxan
 Ezilgen.
 Төөлөгүн
 ьетелер,
 ьөө ьугур
 Enteler,
 Kirekes
 Bolqonu
 Kөкөйдөн
 Kete elek.
 бььқта
 ьол вазьр
 Qaqtalьр
 Qan qasьр.
 Keversip
 Eerini
 Qaarylqan

² Karaxan Nepes — murunqu walyraq, соң soodagerdin malajь volqon, төө kergenin ьetelep qaraqumdan көр өткөн. Qaraqumдun ьолun ьақыь билет. Азыр Turkmenстан ВАРК nin мусәsy, qaraqum paselke sovetinin тылымсыз iстөр көле ьат-qan төрақасы. Moskvaда wariucularдын ьолвақсыларьнан (А. Т.)

Qardь asьр.
 Al kezde
 Qan sorqon,
 ььртқыстан
 Kөр volqon.
 ьaldaqan
 Karaxan
 Kөр ьyrgen
 Bul ьoldon.
 Mensinip
 Qaraqum,
 Meltirejt
 Qaraqьп.
 Bajaqь —
 Төesy ьоq.
 Degensip
 Aqanьп.
 Qurulup
 ьаңьдан,
 Zamana
 ьаңьгдан.
 ьоq emi
 Bajaqь —
 Karaxan
 Aғыдан.
 Mingeni
 Tulpar at,
 Kenyly
 Qunaq ьat.
 Bizderdi —

Eercitip
Moskvağa
Alparat.
Meeneti
Aqtalır,
Kolxozdu
Başqağır,
Karaxan
Keletat
Mildetin
Atqağır.
Emgekke
Berilip,
Kökürek
Kerilip,
Turvajav
Aşanır —
Erdigi
Kerunur.
Stalin
Zamanı,
Çarıtlır
Adamdı
Maş qıldı
Ar işke
Qantip biz
Tanalı.
Tulpardı
Biz minip,

Sonundu
Biz kijir,
Çyrgende
Moskvağa
Toqtottu —
Kim tijir?
Bolqondo
Ötken kyn,
Uqulup
Ajtqan yn,
Bizderdi
Moskvağa
Çıberet
Ele kim?
Unutva
Al este!
Movu çer
A...kezde
Boldu ele
Kimdiki?
Qaqtlır
Biz cetke...
Qujqalap
Çer qaqtap,
Eldi da
Çerdi da
Oroqon
Mun qaqtap.

Andaqlы
Kөргөн kyn,
Kyn emes
Bolqon tyn.
Buulup
Cыqбаcпан
Al kezde
Bizdin yn.

Bul kyngө
Qarasan!
Tolqundap
Baratam.
Cыз cаcар
Kөp cыldar
Cыгууны
Cаратam.

Oj, cыcал
Zaman aj,
Qajqlы cоq
Kөңyl caj.
Qantip men
Toqtonom
Cыndьqты
brdavaj.

Mingenim
Qarager,
Ezelki —
Cыqты cer.
Zьpыldap
Basqanda
Qaltьrajt
Qara cer.

Darija
Kectik viz,
Toodon da
Өttyk viz,
Qaraqum
Betine
Sajmalar
Salьp iz.

Qulaqlыm
Uqбаcпан,
Kөz көгyp
Cыqбаcпан,
Dalaј cer
Bastьq viz,
Qanattuu
ucбаcпан.
Ceteviz —
Barybьz,
Mөгөjdy
Alavьz.

Çol baştar
Çygө бер!
Karaxan
Ашабыз.

Сер вагъь
Ажалар?
Bolşevik
Албадан!
Qылатьп
Degenin —
Atqarvaj
Qalбадан...

Şamal çyгyp зьгьлдар,
Qumdar usup сьгьлдар,
Саң асманда сьгьса да
Baratat SAPAR ьг-ьгдар.

Karaxan alda çol baştar,
Өтыр кетти çol çасқар.
Qara-qumdu art çаққа
„Qala бер“ деп vyt taştар.

Qatarlaşьр çарьştь,
Andan da arь вагьştь.
Kykyktөгөн соң suudan
Өтыгге кесуу сальştь.

Çeegi toqoj сьтырман,
Сьтсьқтарь сьқьгьлдан.
Ақ сардақтар сурқулар,
Asmandар usup ьзқьгьлдан.

Qalьд қажьп, қарақтай,
Içine kirip aralaj.
Çyгyp vara çатышат
Qьjьндьрқа қаравай.

Qulac urup meltirep,
„Volga“ адыр çel çиреп;
„Azamat bolсоң өтөрсүң“
Degendej tyr keltiret.

Mensinip „Volga“ dejt beken:
— Teң keler maqа kim eken — ?
Al emes „Tixij Okean“ —
Bolşevik ycyn kep beken!

Çөldөрдөн өтыр qum ваарь,
Toqojdon өтыр çol асарь,
Kim murun sapar çyгyptyр?
Darija кесип, too асарь.

Өтсө да çыз çьл ондоқон,
Tarixta тақыр болвоқон.

Tört miň uc çyz saqyňm²
Çarňşqan uzaq çoldordon.

Търдыма sazdaq-tartma çer,
Сьтырман тоқој қалың çer.
Qasava, tataal-tajıraq çol
Baarňşyn wasqan vizdin er.

Uşundaj attar kelişken,
Sьqьp vizdin ɵruşten.
Danasa qьler dalajlar
Tandanьşqan, kɵruşken.

Bul attь minip çarňşьp,
Qьrg weş kynde warňşьp.
Erdik menen waatьrlar
Kelişken orden alyşьp...

1936-çyl.

² 1935-çylы ijul aýynda Tyrkmenstandyň udarnik kolhozçularыnan 28 kişi, kolhoz Fermasynda ɵstyrylgen attarь menen Aşxabadтан — Moskvaqda wazьtь. 4300 kilometr çol wazьtь.

BAATЬR SABAN

Qusejin¹, kici rejil elpek adam,
Kolhozdor соң çenişti kytken andan!
Kolhozqo saban wolup, qojdu waqьp
Qarьja, tap mildetin mojunqda alqan.

Kynygɵ, erte ketet qojun çajьp,
Işinen anьn ec kim tawrajt ajьp,
Çigittin-çigitine par kelişet
Qalsa da, woaqo çetip çaşь qarьp.

Kyndɵrdyn, bir kynynde weles aşьp,
Çarьgьp tik qulaqьp çьler wasьp,
Qarьşqьg, qoj qoroqo keldi kirip
brsajьp ьrsaq tişin, oozun acьp.

Çьt alyp kelgen isten, isker çyryp,
Tьncьwaj, sewelenet manqьt yryp,
Qusejin, qarьşqьrdь kɵrɵ salьp
Çenɵdy bir cetinen qojdu syryp.

¹ Qusejin — 60 çaşta. Qazaqstandыň Ammosov atьndaqь kolhozduň sabanь. Munun erdigil 35-çylы qazaqstan emgekçileri-nin çoldoş Stalinge çazqan qatьnda kɵrsetylgen (A. T).

Qusejin, qarışqırdı vastı varır,
Mıqırdı, alqıtmınan atqıj alır,
Qarışqır voş kelbedi, tireşti voj
Qojmoqo qarıjanın-qardıñ qarır.

A... maqul, al qarışqır, Qusejin kim?
Qusejin, andan qıjın, amalı mıd...
Çajladı qarışqırdı sojvoj turur
Bolşevik, çenilevi duşmandan tim?

Biz anı „vavaj“dejbiz qartın sanar,
Al çyret öte qıjın işke çarar,
Sovettin qarıjası dal uşundaj
Demekci çaştar qandaj? bilgin qarar!

1936-çыл.

ӨZ ELIME

1

Soquş boldı,
Çek arada —
Duşman keldi çavıñır.
Biz da çettik tez arada,
Qıls-mıntıq taqıñır.

2

Acuulançan Tomas¹ çyret,
Bombu alır qoluna.
Meni qarar qart-qart kylet,
Kelipsin dep oñuça.

3

Baqtan sıñır qalıñ qarañ,
Qartar qaldı qasıñır;
Çetken kezde bizge arañ
Qajra qactı sasıñır.

¹ İspanıjanın mıqtı uulu B. Durruti faşiscil soquşqa qarşı uruşta çyğur, faşister taravınan eltyrilgen, al elyü aldında özünyn İspanija eline çazır qaltırqan qatınan (A. T.)

Dekabr 1936 ç.

Art çarçýnan biz da tuştyk,
 Attýn oozun çiberip.
 Çele tartqan tovon yzdyk,
 Qojdoj ajdar imerip.

Paraxotdo kele çatqan,
 Zamãirekten sýqts oq,
 Bizdi qaraj daldar atqan,
 Biroq bizge tijgen çoq.

Artqa tuşet oqju wagýr,
 Qantarylat qara çer.
 Al kemesin wөлө çarýr
 Bomwu attý bizdin er.

Андýр çatqan çoonu tartyq,
 Kөл wоjunan kezdeştik.
 Najza sundu, — қыльссартық,
 Eki tarap betteştik.

Toptoj waşý ыгдыр туşур,
 Тоқолонур қулады;
 Ystemendep çerdi syzur,
 Dalaj faşis sulady.

Мылыqtарын qолqо алыр,
 Çerdin wetin qartaqan.
 Kerdyk kelet dygwy saşыр,
 Qalyd duşman waşqadan.

Өнур wasýр çarçýn kelip,
 Qыjqығыştý qасығыр,
 Atakalar biz da kirdik,
 Attar curqajt atýлыр.
 Qajra qастý, qыrdыq çendik
 Kөkkө kylyn sarýғыр.

Toodoj tohqun ala salqan,
 Kөлge kelip çettik biz.
 Duşman wasqan, welgi qalqan
 Qumqaja tuşур qalyd iz.

Tohqun kelip çarçýa urat,
 Qajra ketet şarp etip.
 Arqý cette duşman turat,
 Bytken carcar al ketip.

Өтуş kerek boldu bizge,
 Keldyn arqý cetine.

Biz vəlyndyk çyzdøn yckø,
Çyz vəlyndy ekige.

14

Сод каравил кеме келди,
Bizder туштук icine.
Командань алға берди,
Kettik turvəj kicine.

15

Bir çoldoşum, gərmon tarttь,
Men ьrdadьm, vijledi.
Bəra çatsaq alar attь,
Suuqja tuşty tijvədi.

16

Bəra verdik tuura qarar,
Çaltanvədiq qəsvədiq.
Biz çetkencə ketti tarar,
Biz toqojdu qaptadiq.

17

Qalıd toqoj arasьna,
Kirgen alar bekigen.
— Qalırvəz dep vələasьna —
Qanь qacqan vətinen.

18

Qorunuşur kətərvəj vəş,
Alar qorqur çatьşat.
Bizdin erler vəlüşqan məş,
Qьjmyl etse atьşat.

19

Qanat qacьp qatarlaşьp,
Tьnvəj usur savalar,
Tert samoljot keldi şaşьp,
Aq vulttu aralar.

20

Bizdi kərup taanьdь al,
Biz kətərgən çefekten.
Təvəsynə çetkəndə dal,
Toqoj cьqtь kerekten.

21

Allofonur çalvərttar ert,
Çalıp acat asmanqja.
Ərttən qacvəj qajrattuu tert
Ojnop çuret asmanda.

22

Canda biri qacьp cьqьp,
Oqqo tuura kezdeşet.
Bizdin erler atьp cьqьp,
Açal mənən cekteşet...

23

— Strojco turqula voll
Dep komanda verildi.
Şajma-şajlan çutəvuz çoll
— Bekem vajlan velfndi.

Arbəz şiltep alqə qaraj,
Mərş verildi çənədyk.
Kündər öttü çyrduk daləj,
Carcadəbq viz dəvedik.

Bara vərđik ulam alqə,
Duşman çyrgən çerine.
Səqənləşqan faşis qanqə,
Cədəj əlvaj çeline.

Qatar turup əlbə çolqə,
Alqə çyryp vərətəp,
300 soldat ötyr qolqə —
Aldəbq çənəp qarətəp.

Biz tijaedik, alar tijgen,
Məltəqtan oq səqarəp.
„Çənəviz“ dəp plan sijgen,
Çənəvej qantip tənaləbq.

Duşman kəlip özy tijse,
Soqmuş kerek emespil
Əlym izdəp qandə syjsə:
Soqmuş kerek emespi...

Çərtqəctardə qaracəylə!
Təlqalaqan əylə.
Əlgən eldi sanacəylə!
Dəneme uu çajəldə.

Tənc əylədn təncən ələp,
Cəl-kempirdi qənləşqən.
Çaş vəldarqə qançar sələp,
Əjvəndəbq iş qənləşqən.

Mymkyn emes cədap turuş,
Çərtqəctardən işinə
Çənəmejinca cəndap uruş —
Zalog vızdın kişige.

Kyrəş kerek kəcip çandə,
Erkindik, el çer ycyn!
Əjvan faşis təgyr qandə
Çumşar çatat vər kycyn.

Əppəq sytyn aqtaş kerek,
Bizdi tapqan enenin.
Elim ycyn bolsun vələk,
Kyrəştə çan vərəmin.

Qubanyşar, duşman küler,
Meni tutqun qylapanda.
Erdik kimde, elder biler,
Mejli tyşsem zyndanda.

Men alardyn torop çolun,
Oqro qarşy baratqam.
Bombu taştar wuzur towun,
Çoonun qolun qaratqam.

Tutqun wolar, qorqwojmun men,
Qalybnda çyrogym.
Erteç wizge woluşur çem,
Çoq wolorun bilemin.

SSSRdın waatyr eli,
Waatyr wizge tilekteş,
Uqsun duşman, kyjsyn mejli,
Çener mezgil çetken kez.

Çan sьqqanşa wewem welim,
Boşowosun wilgile!
Waatyr öskөн tuuqan elim,
Kir kyreşke, kirgile!
Tendik usyn qural alyr,
Çaryrt atqa mingile!

Qoş çoldoştor, dygwyndy sal!
Saç woi meeler qaraqyn.
Faşisterden öcwyndy all
Öc wluuqşa çaraqyn.
Qarmaş, talaş, talьqwaстан
Өz elindin talamьn!
Çoldoştorum çerde qalbas,
En aqyqşy salamьm.
Inilerim ordun wasar —
Qurman woldjon aqanьn...

Dekabr, 1936-çyl.

4006
5295

MAZMUNU

Bet

1. Саҗајь	5
2. Ғарсыҗај	8
3. Мақтапамың	10
4. Руҗкиге	12
5. Бір ығ	15
6. Ысық көл	17
7. Соңун екен	19
8. Көрсен	21
9. Сыл берді	22
10. Есімде	23
11. Бөвөгүмө	24
12. Сағтын тілегі	26
13. Айтър әгерем	28
14. Сырғал	30
15. Ақматқа	31
16. Вутығур вағам	32
17. Турмуш қаң	33
18. Ат менен веатыр	34
19. Батыр саяпан	47
20. Өз еліме	49

Төрығе 1 IX-37-җ. Берілд. Басуға 20 IX
 қол қойылды. Қызақдан формат 70X108
 нир н. т. 51800 арип, нәрдықс 1 $\frac{3}{4}$ тарақ.
 Қызақлағилит № 5 — 96. Қызақнамаласа
 № 207 (№ 077. Қазан 1937-җ.) Наряд
 № А — 096. Тираға 3000 + 125.
 Қазан, Дзержинский 3, Татполграф, ФЗУ
 мектеп, 1937-җал.

